ADLO-project focust op omgevingsverrijking

Tekst en beeld: Anne-Marijn Somers

Het ophangen van speeltjes of het voorzien van ander afleidingsmateriaal is bij wet verplicht om het natuurlijk exploratiegedrag van varkens mogelijk te maken. Maar heeft het ook zin? En zo ja, wat is het beste speelgoed? In het kader van een ADLO-project focust het consortium KILTO, K.H.Kempen (Geel) en Zoötechnisch Centrum (K.U.Leuven) met als projectleider ing. J. Van Thielen zich al enige tijd op de problematiek in relatie tot bijtproblemen. Recent werden over het onderwerp twee demonstratienamiddagen gegeven. *Varkensbedrijf* legde zijn oor te luisteren.

Manipuleerbare borstels zijn interessant in de zeugenstal.

Ook bij onze noorderburen is afleidingsmateriaal verplicht bij wet. Nederlandse varkenshouders krijgen via het gangbare puntensysteem zelfs extra punten voor elke inspanning die ze zich getroosten bovenop het wettelijke minimum. Dat geeft hen recht op o.a. een aantal fiscale voordelen. Spijts de aantoonbare onderzoeksresultaten in België en Nederland, formuleren varkenshouders toch een heleboel kritische noten met betrekking tot deze wettelijke verplichting.

Controverse

Uiteraard zullen varkenshouders niettemin de wet toepassen, kwestie van eventuele boetes te ontlopen. Maar ze stellen zich vandaag wel luidop de vraag of het extra motiveren van de varkens om te spelen niet haaks staat op de rust die er normaal in diverse diergroepen in de stal wordt nagestreefd. De speeltjes motiveren, dat staat intussen buiten kijf. In de verrijkte hokken wordt minder geslapen (daling van 60 naar 40 % van de dag) door het spelen. Er wordt ook minder rondgelopen. De omgevingsverrijking heeft verder geen invloed op het eet- en drinkgedrag.

Het onderzoek maakte ook duidelijk dat het afleidingsmateriaal best om de week wordt vervangen omdat het gewenningseffect snel

Een verplaatsbare voederbak voor in de zeugenstal.

Van links naar rechts: bite rite (kegel met sticks) bijtringen, bal en bijtkogels met vanillegeur.

optreedt. Natuurlijk drijft dat de kosten op. En wat met de hygiëne? De spullen die niet worden opgehangen en over de grond rollen, hangen snel vol met mest. Uiteraard is het niet wenselijk dat ziektekiemen via de speeltjes worden doorgegeven.

Bijtproblemen vermijden

Waar de varkenshouders, de voorlichters van het consortium KILTO, KHK-ZTC en de fabrikanten en verdelers van de speeltjes het in elk geval allemaal over eens zijn, is dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen stalstress, flank- en staartbijten en de genetica.

Bijtsticks aan een ring. Alles waar de dieren kunnen in bijten en aan kluiven heeft succes.

Een flexibele borstel, bijsticks, rubberen darmen, linten en touwen. Het oranje touw lijkt daarvan het meest succesvol.

Of ook nog tussen ventilatieproblemen, hokbezetting en onderlinge agressie. Dieren die te dicht op elkaar hokken, krijgen uiteraard te veel stress met de gekende risico's. Een probleem als oorbijten is echter vaak multifactorieel, we hadden het er al bij herhaling over in dit vakblad.

Meer ruimte voorzien is wenselijk, maar dat blijft diep in de geldbeugel tasten. Verder draagt voortdurend speeltjes vervangen niet bepaald bij tot de rentabiliteit. Het voorzien van vers substraat als bruikbaar alternatief om te wroeten is zeer arbeidsintensief en staat net daardoor ook voor een hoge bijkomende kost.

In elk geval is het ter beschikking stellen van afleidingsmateriaal nooit de oplossing voor het probleem. Het is slechts een extraatje. De uitlokkende factor moet eerst worden gedetecteerd. De agressor wordt indien mogelijk apart gezet of het ventilatieprobleem wordt zo snel mogelijk aangepakt. Pas dan kan het afleidingsmateriaal zijn effectiviteit bewijzen.

Een andere mogelijke oplossing is het stimuleren van voederexploratie. Maar als het dier niets meer vindt, kan dit weer leiden tot frustratie en hetzelfde stereotype gedrag. Varkens moeten regelmatig worden beloond voor hun zoekgedrag. Gewone voedselverzadiging leidt sowieso ook tot meer rust in de stal.

Onderzoeksresultaten

Aan het ZTC werd in deze al heel wat onderzoek verricht. 7 verschillende speelgoedjes werden vergeleken. Het percentage spelen en bijten voor dag en type werd genoteerd. Het oranje touw had het meeste succes. Ook de kegel met vervangbare bijtsticks bleek interessant. Wat de drie types van kettingen betreft - de lange, de korte en de grondketting – was de langste het interessantste. "Verschillende dieren tegelijk kunnen ermee bezig zijn", merkte projectmedewerker ir. Vincent Van de Perre op.

De stalinrichting is zeker van belang. De speeltjes worden best niet in de buurt van de rustplaats of de voederbak opgehangen, zoveel is duidelijk. Verder dient het afleidingsmateriaal beoordeeld op zijn nieuwheid, zijn stimulatiekracht, de hygiëne, de afbreekbaarheid en, uiteraard, de financiële haalbaarheid. Gezien gewenning snel optreedt, is het wenselijk de speeltjes snel te vervangen door ander speelgoed of die

De opvulbare bal (zand en water), geurende bijtkogels en een aanpasbare ketting.

dingen gewoon van plaats te verwisselen.

Behalve de commerciële – in de handel verkrijgbare – speeltjes mag de varkenshouder zijn eigen verbeelding laten werken. Fundamenteel daarbij is echter dat hij zijn idee kan motiveren ten aanzien van de eventuele controleurs. Voor de varkens is het alleszins bevredigend als ze het speeltje mogen stukbijten of beschadigen. Maar er mogen geen stukken van het product in de mestput en nog minder in hun spijsverteringsstelsel van het dier terechtkomen.

Extrapolatie

Er is nog niet zoveel onderzoek gedaan naar afleidingsmateriaal in de zeugenstal. Aangenomen wordt dat de onderzoeksresultaten met betrekking tot de vleesvarkens ook van toepassing zijn op deze doelgroep. Doch misschien stelt er zich bij de zeugen en in de kraamstal minder snel een probleem dan bij de vleesvarkens. Bij de biggen is het wel duidelijk dat er veel meer wordt gespeeld met het aangeboden afleidingsmateriaal, maar het probleem van bijtletsels stelt zich hier niet snel.

Afleidingsmateriaal

Tijdens de beide studiedagen kregen fabrikanten en leveranciers de gelegenheid hun speelgoed voor te stellen. Het gaat van eenvoudige koorden, aanpasbare kettingen, bijtsticks, gummi slangen, grote gele speelballen, rode elastische bijtringen om de tanden in te zetten, kegels met vervangbare bijtsticks, kettingen met kleine geurende balletjes om in te bijten, kettingen met grotere blauwe ballen, borstels om tegen de muur te bevestigen, manipuleerbare borstels met ontsmettende en verfrissende sproeisystemen, oranje pvc- touwen, andere touwen ... tot gesofistikeerde instelbare voederautomaten met computergestuurd gedoseerd standaardvoeder en beloningsvoeder dat enkel verkregen wordt na manipulatie, middels draaibare wieltjes of een hendel, door het varken. Ter kennismaking hebben we een fotocollage van de voornaamste producten gemaakt. ←